

50 LET KLINIČNE BOLNICE ZA PORODNIŠTVO IN ŽENSKÉ BOLEZNI V LJUBLJANI

Dan republike so novembra 1973 v klinični bolnici za porodništvo in ženske bolezni v Ljubljani obhajali še prav posebno slovesno. Člani delovne skupnosti so ob našem največjem državnem prazniku — rojstvu republike — svečano počastili tudi 50. rojstni dan svoje ugledne ustanove. Na proslavi je prof. dr. Vito Lavrič imel naslednji govor:

»Ko smo pred desetimi leti na dan republike slavili 40-letnico ustanovitve klinične bolnišnice za porodništvo in ženske bolezni v Ljubljani, smo v avli te stavbe odkrili dve spominski plošči, na katerih so vklesana imena predstavnikov ljubljanske porodniške šole od leta 1753 do 1955. Tedaj smo opisali tudi zgodovinski razvoj in pomen te šole ter prikazali delo najvidnejših predstavnikov porodništva pri nas.

Ko ob letošnjem dnevu republike slavimo 50-letnico našega zavoda, je primerno, da na kratko prikažemo, kje so bile porodnišnice v Ljubljani pred tem. V meščanski bolnišnici, ki je stala na mestu sedanje Kresije ob tromostovju, je bil leta 1789 odprt poseben oddelek: porodnišnica in najdenišnica. Ni nam natančno znano, koliko prostorov je imela naša prva porodnišnica. Verjetno je obsegala eno samo vogalno sobo v drugem nadstropju s 4 posteljami. Ko so leta 1809 Francozi zasedli Ljubljano, sta se porodnišnica in najdenišnica preselili v stavbo, ki je stala ob sedanji Dalmatinovi ulici v Marxovem parku pred sodiščem. Prvotno je porodnišnica imela eno sobo s 6 posteljami za nosečnice, porodno sobo s 3 posteljami, eno sobo z 12 do 14 posteljami za otročnice in dvoje manjših sob za 1. in 2. razred. Leta 1870 je Alojz Valenta porodnišnico preuredil in razširil z nekaj ginekološkimi posteljami. Tako smo dobili v Ljubljani prvo žensko kliniko (Frauenklinik). Ob potresu leta 1895 se je ta stavba podrla. Ženska klinika se je znašla za 1 leto v barakah v Marxovem parku, dokler se ni naslednje leto kot ginekološki in porodniški oddelek vselila v 3. paviljon deželne (pozneje splošne) bolnišnice na Zaloški cesti, ki je bila prav to leto na novo sezidana in je bila po tedanjih konceptih hospitalne službe kar najsodobnejša. Alfred Valenta je prostorsko stisko v 3. paviljonu začasno rešil s stavbo, ki jo je prizidal za paviljonom.

Po prvi svetovni vojni je bil za profesorja teoretičnega in praktičnega porodništva na babiški šoli ter hkrati za primarija ginekološko-porodniškega oddelka deželne bolnišnice v Ljubljani imenovan Alojz Zalokar. Imenovanje na tako odgovorno mesto je dalo široko razgledanemu Zalokarju možnost, da odločilno vpliva na razvoj ginekologije in porodništva pri nas v obdobju med obema svetovnima vojnama.

Zalokar je kmalu sprevidel, da razmah v tesnih prostorih ginekološko-porodniškega oddelka deželne bolnišnice ni mogoč. Brezupen položaj oddelka je na pristojnih mestih zbudil splošno pozornost. Predloženi statistični podatki so bili tako prepričljivi, da se je ministrstvo za ljudsko zdravstvo v Beogradu odločilo za nakup primernejšega in večjega poslopja. Tako je bila dne 16. oktobra 1921 sklenjena kupna pogodba med Kranjsko hranilnico v Ljubljani kot prodajalko in državnim zakladom Kraljevine SHS kot kup-

cem za posestvo ob Stari poti 3 (sedaj Šlajmerjevi ulici). To posestvo, obstoječe iz velikega bolniškega poslopja, gospodarskih stavb in obsežnega vrta, je do tedaj služilo ustanovi za neozdravljive. Kupnina je znašala 18 milijonov kron (to je 4,5 milijona dinarjev).

Ko je po kupni pogodbi posestvo prešlo v last države, so se pričele preureditve za naselitev ginekološkega in porodniškega oddelka. 3. oktobra 1922 je bil za ravnatelja novo ustanovljene samostojne bolnišnice za ženske bolezni v Ljubljani imenovan prof. Zalokar. Prve porodnice in ginekološke bolnice je pričela ženska bolnišnica sprejemati pred 50 leti — tj. 23. januarja leta 1923, slovesno pa jo je odprl 20. marca istega leta profesor dr. Andrija Štampar iz Zagreba kot zastopnik ministrstva za ljudsko zdravstvo v Beogradu.

Povsem razumljivo je, da stavba, ki je bila zidana kot azil za neozdravljive bolnike, kljub številnim adaptacijam ni docela ustrezala novih zahtevam in potrebam.

Med drugo svetovno vojno so se takoj po ustanovitvi OF skoro vsi zdravniki, vse babice in del drugega osebja aktivno vključili v OF. Tako je postala bolnišnica za ženske bolezni v Ljubljani eden izmed stebrov OF in važna baza partizanske zdravstvene službe. V tej stavbi se je zbiral in predeloval sanitetni material za partizanske enote in bolnišnice. Hkrati pa je bila med vojno ta hiša številnim aktivistkam in partizankam varno zavetje pred okupatorjem.

Po drugi svetovni vojni se pričinja novo obdobje našega porodništva in ginekologije. Profesor Lunaček, ki je sodeloval pri ustanovitvi popolne slovenske medicinske fakultete, se je vrnil iz partizanov in postal prvi predstojnik naše klinike. Prostorsko stisko je skušal vsaj za silo reševati z vključitvijo bivšega sanatorija Leonišča, z dozidavami in prezidavami. Vendar je tudi njemu — podobno kot Zalokarju — bilo sedanje prostorninsko stanje na kliniki le začasno. Rešimo ga lahko le z gradnjo novih klinik.

In te nove klinike bodo kmalu povsem dograjene. Z omiljenjem prostorske in posteljne stiske se odpirajo naši klinični bolnišnici široki pogledi v prihodnost, da še bolj kakor do sedaj okrepi svoje strokovno, pedagoško in znanstveno raziskovalno delo in da nenehno teži za napredkom v ginekološki in porodniški vedi v korist našim ženam, našemu podmladku in vsej naši družbi.«

Po govoru so številni slovenski vrhunski umetniki priredili bogat in pester kulturni program. Občudovali smo mojstre domala vseh lepih umetnosti in nismo se mogli dovolj načuditi dovršenosti zvokov in melodij, ubranosti glasov in lepoti slovenske besede; ganil nas je nastop naših malčkov, »zastopnikov vseh tistih otrok, ki so jim spretne roke materinske hiše pomagale v prvih urah življenja.«

Slovesnost so zaključili s podelitvami odličij, nagrad, priznanj in daril najbolj vdanim, zvestim in dolgoletnim delavcem bolnišnice, tistim, ki so odšli v zasluženi pokoj, med njimi sta gotovo najpomembnejša prof. dr. Franc Novak in prof. dr. Vladimir Trampuž.

V sklepnem govoru se je na novo izvoljeni predstojnik klinike prof. dr. Draško Vilfan zahvalil vsem kolegom, sodelavcem in prijateljem klinike za požrtvovalno delo in sodelovanje.

Klinični bolnišnici za ženske bolezni in porodništvo v Ljubljani ob njenem jubileju iskreno čestitamo vse medicinske sestre širom po Sloveniji!

Anica Gradišek